

תורה אור השלם

1. וביום שמחמתכם ובראשית חודש חדרשיתם ותקעתם בחצוצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם ויהי לכם לקורן לפני אלהיכם אני יי אלהיכם: במדבר י' 2. ממור לךוד הבר לך בני אלים הבר לך כבוד: 3. וק'שע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך: 4. מי יקום לי עם מרעים מי יתיבב לי עם פעלי און: תהלים צד ח 5. בינו בערים בעם ובסילים מתי תשכיל: תהלים צד ח 6. הסיודות מסבל שכמו כפי מדרד העברת: תהלים פא 7. לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתחלבו וימוטו כל מוסדי ארץ: תהלים פב ה

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה אתקין וכו' הקורא שהוא ניתוסף כמולו של מועד:

רבינו חננאל

ואמר ר' יוחנן [התם] לידע שהוקבע ראש חודש במומו. ובראש חדרשית תרי הכירא עבדין ליה, דחוי האי חוי, ודלא חוי האי חוי האי. תא שמע יכול כשם של החדשים זה לזה, שאין תוקעין כל כלא ראש חודש. ואמר רב אשי כתיב ראשי, דמשמע ב', וכתיב חדרשכם חסר דמשמע חדא, שנאמר ובראש חדרשכם, ש"מ איהו חודש שיש לו שני ראשים ואתה מוכירו חודש אחד, הו אמר זה ראש השנה שהוא גם ראש חודש, ואי אתה מחשב אלא (ראש [חודש] אחד. תוב מקשינן אדר' אתא מיהא דתניא בעני שיר של כל יום מששת ימי סוכה, וקמי בוכן שחלה שבת להיות באחד מן, ימוטו, שהוא שיר של יום ביום האחרון מחולו של מועד ידחה, כלומר האחרון (אחרון) נדחה, ואי אתא לדר' אתא אמא נדחה, לינת לשבת ולינת דיומיה, דהא תנן בשיר על כל פרק תקיעה, ועלה בתויבתא לרב אחא, ואמרין דהא ר' אחא מתניתא תני,

החליל פרק חמישי סוכה

וא"ר יוחנן. לך סודרין אותן למעלה משאר אצרים להראות שהן משויצין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו: יכול כשם שחוקעין. על מוסף של ר"ח בפני עצמו כשחל בחול ועל מוסף שבת בפני עצמה כשהיא לזדה: **כך חוקעין על כל מוסף ומוסף.** כשחלו להיות יחד:

פ"ל ובראשי חדשים. גזי תקיעות כתיב וציוס שמחמתכם וצמועדיכם ובראשי חדשים ותקעתם וגו': **חוקשו כל החדשים כון.** לענין תקיעות שמתקיעותם שוות: שני ראשים. ר"ח ור"ה וקרייה רחמנא חדשכם חסר כתיב לענין תקיעות: **בחולו של מועד.** דסוכות: מה היו אומרים. צשיר המוספין: **בראשון.** ציום הראשון דחוש"מ: **אומרים כנו לה' וגו'.** כל המזמור על שם שהיום תחלת שמחת צית המוצא דהיינו כבוד ועוז וצלותו מזמור קול ה' על המים על שם ניסוח המים: **ורשע אמר כו'.** וכל המזמור דברי כבושין הן לנאספס לעורה למצות החג ושמתים שמחת החג ומוכיחם מה לך לספר חקי כלומר למה לך לנא לזית זה עם שאר עמי אם איך חוזר בתשובה וצלותו מזמור כתיב וצח לאלהים תודה ושלם לעליון נדריך על שגה הסוכות זמן כל תאחר הוא לשלש רגלים כסדרן וסוף המזמור וצח תודה יכדנני ושם דרך ארלנו וגו': **מי יקום לי עם מרעים.** וציוס צוערים בזממור אחד הם וציוס צוערים מוקדם ומי יקום לי מאחר והם מקדימין את המאוחר. ונראה צעני מפני שפרשת מי יקום לי מדרבנא על לרות שהיו משועבדין בצית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי ואף על פי כן אינן נמנעים מלשמות שמחת מלכס ומתפללים מי יקום לנו להגילנו מן המרעים האלה לולי ה' עזרתה

אתקין אמימר דמדלגני דלוגי. יוס ראשון של חול המועד אומר בזמנא דיום השני וציוס השלישי לפי שהוא ספק שני ספק שלישי וכן ככל יוס ויוס של חול המועד ספק הראוי ופירש בקונטרס כי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדין נמי לענין קוראי התורה ורביעי שנתוסף לחול המועד יוסר משאר ימים ויכיר שהוא צא לכבוד היום הוא קורא ספקי היום כמו שש"ך אומרן ואם שבת הוא קוראן המפטיר וגו' הקוראים תחילה שנים הראשונים קוראים שמי ספקות היום והשלישי צפרשת יוס המחרת והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים והשמה לפי קדר זה יסתמה הסדר ציוס הושענא רבא שאם יקראו שנים הראשונים שמי ספקות היה השלישי זקוק לקרות ציוס השמיני עגרת מתייה לכס לרזן נכון לקרות צחג פרשה שאינה של חג ואם ממחיל הראשון וקורא פרשה שלפני הספקות ושני ושלישי קוראים הספקות נמצא שאין סדר זה כסדר שאר הימים ועוד דצמנוכה כשקוראין צפרשת נשיאים רגילים שנים הראשונים לקרות נשיא אחד דיומא ושלישי קורא ללמחרת אלמא חשיז ראשון עיקר וצחג איפכא דלדרבה האחרון נמשך עיקר לפיכך ראוי להנהיג שכל הארבעה הקוראים צמורה אין קוראים כי אם צספקות יוס ראשון של חול המועד קורא ראשון ציוס השני ושני ציוס השלישי וחוזר שלישי וקורא ציוס השני ורביעי ציוס השלישי ויחולא ציוס קוראין צספקות ככל יוס ויוס:

ואמר ר' יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו תרי היכירא עבדין דחוי האי חוי וחוי בהאי חוי מיתבי דתני רבא בר שמואל "יכול בשם שתוקעין על שבת בפני עצמו ועל ראש חדרש בפני עצמו כך יהיו תוקעין על כל מוסף ומוסף ת"ל ובראשי חדשים תויבתא דרבי אחא תויבתא מאי תלמודא אמר אביי אמר קרא ובראשי חדשים חוקשו כל חדשים כולם זה לזה רב אשי אמר כתיב חדשכם וכתיב ובראשי ואיזה חדש שיש לו שני ראשים הוי אומר זה ר"ה ואמר רחמנא חדשכם חד היא ועוד תניא בחולו של מועד בראשון מה היו אומרים ²הבו לה' בני אלים בשני מה היו אומרים ³ולרשע אמר אלהים בשלישי מה היו אומרים ⁴מי יקום לי עם מרעים ברביעי מה היו אומרים ⁵בינו בויערים בעם בחמישי מה היו אומרים ⁶הסירותי מסבל שכמו בששי מה היו אומרים ⁷ימוטו כל מוסדי ארץ ואם חל שבת באחד מהם ימוטו ידחה רב ספרא מנח בהו סימנא הומבחה"י רב פפא מנח בהו הומבחה"י וסימנך ⁸אמבורא דספרי תויבתא ⁹ד' אחא בר הנינא ומתניתא קאמר אמר ר' אחא בר הנינא קרא ומתניתא קאמר אמר ר' אחא בר הנינא שמואריכין בתקיעות רבנן דקיסרי משמיה דר' לן תרי יומי היכי עבדין אביי אמר שני ידחה רבא אמר ישיביעי ידחה תניא אמתיה דרבא אמר ליה תרי יומי היכי עבדין אביי אמר שני ידחה רבא אמר ישיביעי ידחה תניא אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגני דלוגי:

נה.

עין משפט נר מצווה

כב א מיי פ"ו מהל' כלי המקדש ה' ה' כב ב מיי פ"י מלכות תמדין הלכה יא סמג עשן רה: כד ג טו"ע א"ח סמן מרסן סעף ג ארסג סעף א:

מוסף רש"י

הבו לה' וגו' בינו בויערים בעם. טלס רמזים על עסקי ממתת עמיים מפני שזמן אסיהם הוא ועת לזמן לקט שמתו ופלא ומעשיות שזמנו מפרשים ויפירושו צעין יפה (ועיל' טו).

רבינו חננאל (המשך)

ואין נדחה דבריו. ופירק רבינא ר' אחא לא ידירק פירוש מתניתא דאיתיה ליה בידיה, וכך פירושה, האי דתניא הכל לפי המוספין, לומר שמרבה בתקיעין או מאריך בתקיעות. כלומר מרבין כהני, ותוקעין ומריעין ותוקעין ומאריכין לפי המוספים, והכל בידה, אבל לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו לא. ואין דאית לן תרי יומי היכי עבדין במקרא בספרא ובתפלה. אביי אמר שני נדחה, פירוש בשני ימים טובים קורין בין כסיפרא בין בצלוחת ובחמשה עשר יום וגו', ובשלישי קורין וביום השלישי, ונמצא יום שני שנדחה. רבא אמר שבעי נדחה. פי' שני ימים טובים קורין ובחמשה עשר יום, ומחר שהוא חולו של מועד קורין וביום השני ואחריו וביום השלישי ואחריו וביום הרביעי ואחריו וביום החמישי ואחריו שהוא יום ערבא וביום הששי, ולמחר שהוא יום טוב קורין ביום השמיני, וכן ביום טוב שני, ונמצא ערבא, שהוא הוא שנדחה. תניא כרבא הא דתניא ימוטו ידחה פי' האי שיר דפירש בהא בביית, שיר דיומיה דחולו דמועד דחג הסוכות הוא. ימוטו ידחה דקתינ' (3) (טוב) ערבא, שהוא ששי לימי חולו של מועד. אקתן אמימר בנהרדעא דמדלגין דלוגי. מצאנו שפירש גאון זצ"ל הכין מנהג באחרין בתרין מתיבתא, ביום הראשון וביום השני שהן ימים טובים, קורין ובחמשה עשר בלבד. ביום השלישי שהוא חול המועד, קרי כהן וביום השני, ולוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא (בתרביעי) (השלישי), והרביעי והוא מפטיר, קורא וביום השני וביום השלישי. וכן מוכיחין תרי עניני ובשביעי קור' ביום הששי וביום השביעי. וכן בתפלה.

(6) נראה דל"ל שאין תוקעין בחמש שיש בו צ' מוספין רק כמו בכל יום. (3) נראה דל"ל היינו שיש על יו"ט על ערבא וכו'.

לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי מטה רגלי וגו' שרעפי בקרבי נחמויך ישעשע כלומר אף לפי לריותינו אין לנו נמנעין מלצא להשתעשע צמחומיך וכו' עד סוף המזמור. ולמחר ציוס צוערים צעם מפני שעכשיו זמן ממונת עניים שהוא זמן אסוף זמן לקט שמתה ופאה ומעשר עני וכשנגעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לצמיהם קורין לפנייהם להוכיחם שיעשרו כראוי וע"פ שהמעשרות צנענה ולא יאמרו מי ראונו ומי יודענו לך אומר ציוס צוערים צעם שאומרים צלצם מי יגיד מעשיו הנוטע און הלא ישמע אם יוטר עין הלא יצטע היוסר גויס הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי: **הסירותי מסבל שכמו.** דברי נחמויך הן אם תזכו צרה קרחת ואחלנך לענך כסתר רעם אצחק על מי מריבה כו' על המים שנידונון עליהם צחג לפי מה שאני צומך אפסוק לך על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להם וכתיב בזממור זה אנכי ה' אלהיך המעלך מדרך מרעים הרחם פיך ואמלאהו שאשלה לכס צרכה וסוף המזמור ויאליהו מחלצ מטה וגו': **ימוטו כל מוסדי ארץ.** בזממור אלהים נצב בעדת אל ואומרים כל המזמור על שם שכתוב צו עני ורש הצדיקו אלו מעשרות שך הוא נדרש בחולין לזך משלך ותן לו צפרק אורוע (דף קלג). לא ידעו ולא יבינו ומי שאינו זמן לצו להצין לך בחשכה יתהלכו זו מיתה כדתנן (אבות פ"ה מ"ט) הארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' צמולאי החג שכל שנה מפני זמן ממונת עניים וגורם קללה לעולם ורעבון שמתו כל אפסי ארץ: **ואם חל שבת באחד מהן.** ודחו שיר המועד מלפני שיר שבת: **ימוטו ידחה.** שהוא שיר אחרון ונדחה מפני שאמרו באחד צצבת שיר שהיה ראוי לומר אמתול שאין מדלגין סדר השיר וצשני שיר של אחד צצבת נמצא האחרון נדחה: **הומבחה"י.** סימן סדר הפרשיות הוא ומחליף להקדים הסירותי לציוס צוערים צעם: **וסימנך.** שלא תטעה אחי סימן של רב ספרא: **אמבורא דספרי.** גדודי אנשים ונשים רגילים להלך צמזיו של מלמדי תינוקות שהתינוקות ואבותיהם ומצויהם מציין אללס אף כלאן מי ששמו ספרא היה סימנו הומבחה"י שדומה למיבת אמבורא: **סיובסא דר' אחא.** דלמך תוקעין על כל מוסף אלמא דלמך לכל אחד שירו והלא קתני ימוטו ידחה אלמא לא אמרו צצבת של חול המועד אלא שיר של שבת: **אמר רבינא לומר שמאריך צספקיעות.** צרייתא קתני סתמא הכל לפי המוספין תוקעין ור' אחא פירשה שתוקעין על כל מוסף ולא ה"ל לפרושי הכי דודאי אין אומר אלא שיר אחד ואין כלא אלא תשע תקיעות שלשה פרקי השיר וצרייתא קת"ל שמאריך צמנך התקיעות כשש שני מוספין ואומריין השיר לאחר שקרבו נסכי שניהם: **שמרבה בתקיעות.** שמוסיפין חלוצרות ותוקעין יחד וכולהו חד מיתשצי דתנן צצרכין (דף ג.) אין פוחזין משמתי חלוצרות ומתשע כנורות ומוסיפים עד לעולם: **אין דאיוס לן הכי יומי היכי עבדין.** משום דאיירי צשמי פרשיות המאורעות ליום דדחינן חדא מניה קצעי לה ואין דמיצעי לן למימר צללותא דמוספין את מוספי היום וקצננות החג אינן שוין שהפרים מתמעטין והולכין ואית לן תרי יומי י"ט מספיקא ולא מצינן למימר ציי"ט שני פרשת וציוס השני דא"כ עבדין ליה חול ומיבעי לן למימר ציה וצחמשה עשר יוס כיומא קמא היכי עבדין צראשון של חול המועד וצשאר הימים מי אמרינן ציומא קמא וציוס השני דה"ל למימר מלאתמול וכן כסדר ונמצא צציוס השביעי של ערבא נאמר וציוס הששי ועל כרחך למחר שהוא יו"ט לא מצינן למימר וציוס השביעי דאם כן עבדת ליה חול ונמצא צשביעי נדחה או דלמא יומא קמא אמרינן וציוס השלישי ושני נדחה ממקומו מפני שהוא ספק ידחה לגמרי: **ימוטו ידחה.** שהוא אחרון אלמא פרשה שנתת היום אומרים אותה למחר ואחרונה נקרת: **אסתין אמימר דמדלגני דלוגי.** ונמצאו כולן עומדין. אומריין ציוס ראשון של חול המועד ציוס השני וציוס השלישי וכן אומר אומרים ציוס הרביעי וצשלישי דחול המועד ציוס הרביעי וציוס החמישי וצבריעי ציוס החמישי וציוס הששי וצחמישי דחול המועד שהוא הושענא רבא אומרים ציוס הששי וציוס השביעי כספיקו והיינו דלוגי שאומרים היום מה שאמרו אמתול כדאמרין (מנייה דף כג.) גבי ר"ח רב אמר דולג שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון. וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדין נמי לענין קוראי התורה שהרביעי הקורא שהוא (6) מוסף בחולו של מועד יוסר משאר ימים ויכיר שהוא צא לכבוד היום הוא קורא את ספקי היום כמו ששליח צבור אומרן ואם שבת הוא קוראן המפטיר והשלשה שקורין תחילה אין מקפידין על קריאתם יקראו מה שירצו ומכל מקום כך היו נוהגין רבותי שני ראשונים קוראים שנים ספקי היום והשלישי צפרשת יוס המחרת שאינה מספיקות היום כלל והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים: ממני